

CXXI 686
BIBLIOTECA COPIILOR.

Nr. 10.

ISTEAȚĂ ȘI PACE!

BCU Cluj / Somerville Library Cluj
POVESTE

DE

Ioan ă Pop ă Reteganul ă.

EDITURA

Librăriei N. I. CIURCU. — Brașov.

105347

Prețul unui Număr 2 cr.

Isteață și pace!

Ți se spune că a fost odată un împărat, gazdă nu tîndală; oile lui se vedeau și se cunosceau dintre ale altor botezați, boii lui erau cei mai frumoși în tot satul. Apoi mai departe avea doară țeri întregi toate ale lui, că dora de acea era el împărat: unele le stăpânise dela tată-sen, altele le câștigase el vitejește, că-i plăceau bătăile. Dela mamă-s'a i rămase mult aur și argint și diamante, putea deci cu drept cuvînt țice, că-i bogat cum i dat'a.

Odată, hai drace că el face un plug de aur și merge să are cu el. Arînd pe cel hotar, ță vine la el un moșneag; „Bun lucru, înălțate împărate!“ — Moșneagul, dete adică binețe.

„Bun, da scump moșule,“ i răspuse împăratul, care nu pricepuse cum se cade pe batrînu; se vede că nu scia tocmai bine romînesce, ca de alt-cum nu-i mirare pentru împărați, că dora și ei au numai un cap, apoi într'un cap numai, nu pot nici ei băga atătea feliuri de limbă, câte neamuri de ómeni au în împărăție!

Deci împăratul așa mai slăbuț, cum pôte el sdrobi romînesce, țice el cătră moșneag: „Moșule, ce gîndesci, că ar fi vrednic plugul acest de aur?“ (Împăratul credea că moșneagul despre plug a țis: „bun lucru“).

Dar' moșneagul i respuse fără pic de gîndire: „Înălțate împărate, de n'a ploa în lun'a lui Mai, nu-i vrenic nici o cójă de mălai!“ Cu aceste vorbe merse moșneagul mai departe.

Împăratul se gândi mult la vorbele țeranului și le află de adevărate, căci gândise precum era într'adevăr: „De nu va fi ploaie în lun'a lui Mai, de bună seamă că mai mult va fi vrednică o cójă de mălai decât plugul acesta, că din el nu poți mânca, pe când cu coaja'-ți alungi măcar odată foamea cât de puțin.“ Deci se pune împăratul și vinde plugul cel de aur și cumpără unul de fier, cu care tocma așa de bine lucra pământul, ca și cu cel de aur, ba încă mai bine, și cu banii ce-î rămase și cumpără o móră chiar lângă casă, că móră nu avea până atunci și se gândi ce să mai împartă el bucatele cu alții pentru măcinat; mai bine să capete el ceva dela móră! Gândul nici n'a fost rău de alt-cum.

După-ce avea acum și móră, se gândesce să se însore, că era june cam stătut și acum și avea cu ce-și ținea nevasta, că dóră un împărat are venituri, nu ca noi, dar și cheltueli îndoite ca noi. — Móra însă îi aducea câștig frumos.

Să pune deci și începe a se cam uita printre cele fete, să veadă care ar fi de el? Intr'acelea ér să întâlnească cu moșneagul cel dela arat:

— Bună vremea, moșule!

— Bună să-ți fie inima, înălțate împărate! Da de unde și până unde?

— Caut ce n'am moșule.

D'apoi să fie într'un ceas bun și cu noroc, înălțate Împărate, dar te rog de una: nu te lăcomi la rang, la neam, la avere; D-tale 'ți trebuie o muiere isteată, așa 'ți caută una, care va fi mai isteată; nici nu merge D-ta la ele, scrie numai cărți (scrisori) în toate părțile, răvașe în toate orașele, că vrei să te însori și vei lua

de nevastă pe fat'a cea mai istétă și mai cu minte, fie chiar și dintre ómení de jos, dintre plugari, de la opincă că sci bine că opinca e talpa casei și apoi să vèd eu deacá nu nimerescí bine !

— Bine moșule, dar' cum voiú sci eu, care-í mai isteată ?

— Ó, Dómne, înălțate Împérate, serie în tóte cărțile și rêvașele așa, că pe ace'a vei lua-o de soție, care va veni la palatul Máriei tale mai întéiú, dar cum ? nici călare nici pe jos, nici îmbrăcată nici desbrăcată, nici pe drum nici pe dealurí, nici cu cinste nici fără cinste !

— Bine moșule, dar' póte-sé una ca asta ?

— Și de ce să nu se póta ? bată-și capul cine vrea să fie împérateasă !

Merge împératul acasă, face cum l'a învățat moșul și ascéptă în pace, vèdèndu-și de móră, de moșie și de împérateie.

Mult și-au bătut capul cele fete de crai și de împérați, de grofi și de baroni, de boieri și de fruntași din tóte satele și orașele Împératului cum să facă să se mărite care-va după Împératul, dar în zadar le fu truda, că nu isbuti nici una. Vestea merse până în poporul de rënd, și ce să vedeți ? Ce nu putură scóte la cale domnii cei mari și învățați, o fată de țeran o să ducă la îndeplinire ! Chiar a doua di 'și leapădă tóte hainele de pe sine și se îmbracă într'un sacu (cu care să prinde pescii) și ast-fel îmbrăcată prinde o vrabie și o pune într'un blid, o acopere cu alt blid și se suie călare, pe un țap și pleacă ast-feliú călare, cu picióarele pe jos și merge tot dintr'o margine a drumului până în cealaltă. De cătră seară ajunge la palatul împératului și

întră în lăuntru. Toți începu a rîde de călăritul și de mersul fetei, dar mai tare de călăritul ei. Împăratul nu rîdea, i plăcea fata că era frumósă și isteată și credea că va fi și de neam mare. Decî ȕice împăratul: „e drept că ai venit după cum am ȕis, numai una tot te strică, sē vȕd cinstea — necinstea, și dȕcā și acēst'a ai nimerit'o, încă aȕi ne cununām.“

Fata i întinde blidele, împăratul ridică cel de deasupra și vrabi'a sbrrrr . . . ! Sbórā ca glonțul încāt împăratul rȕmānȕnd înmārmurit scapā blidul din mână de sē face tot bucāțele.

E bine draga mea, ȕice împăratul, acum sē-mi spuī acuī esci și de unde ?

— Eu, înālțate împērate, sunt dintr'un sat cu ómenii, fata unuī Român plugariū, după munc'a lui trāesc toȕii domnii și lenoșii din împēraȕia Māriei Tale.

Prea bine, însē de óre-ce tu ești fatā de plugariū, și eu numai pentru isteȕime te fac împērātēsā, poftesc dela tine, ca sē te legi că nu vei face nici o judecatā, că îndatā ce ai cuteza sē faci și tu numai una cāt de micā, te alung sē mergi îndērept, așā precum ai venit.

Fat'a se învoiește și ast-fel împăratul o duce la altariū numai decāt, și-i cununā un cinstit pārinte, după cum le era legea și obiceiul, firesce după-ce o îmbrācarā ca pe o fatā de împērat, că dórā n'or duce-o la sf. cununie, colo inaintea icónelor, Dómne feresce, écā așā !

Nu trece multā vreme după cununie, și împăratul trebuie să meargā la bātaie, să iea vieaȕa la vre-o cāte-va miī de ómeni bunī de lucru, el care nici la o muscā nu-i póte da vieaȕa. Împērāteasa rȕmāne acasā sē aibā griȕiā de una

alta, dar mai cu seamă de móră, apoi afară de aceea, cât nu mai are omul de lucru, dacă vrea să și-l caute, că dóră lucrul numai are sfârșit numai când înțrăm în mormântul rece

Unde gluma trece.

Într'o ȃi eară merge împërâteasa să mai vadă de cea móră, că dóră nu se póte încrede numai în credința morariului. Acolo află pe doi ómenī sfádindu-se, un Român și un Sas.

Românul adecă dusese ceva bucate la móră pe spatele unei epe. Sasul era la móră, și dusese bucatele în carul tras de doi boī săsesci.

Românul legase épa de carul sasului, și până erau améndoī în móră, fétase épa și mânzul să trase sub car. Sasul uumaī putea de bucurie că carul lui a fétat un mânz: nu era chip să-l póta cineva face să priceapă cumcă mânzul nu póte fi decât dela épa Românuī, el ținea una că mânzul e alui, că sub carul lui l'a aflat, că Românul n'a adus de acasă decât épa cu sacul pe șea ear în urm'a epei nu era nici un mânz, și cine știe câte nu îndruga Sasul în prostia lui.

Vêđénd împërâteasa cearta, uită că n'are drept să facă judecata și ȃice cătră cei doi pricinași: „Mē ómenī bunī plecați améndoī în două părți, care cu ce are; tu Sasule cu carul tēu, și tu Române cu épa ta, după care va merge mânzul, a aceluia să fie, că a aceluia să cade să fie. Firesce că pricinași au trebuit să se supună la judecata împărătesei, dar mânzul naibeī, spre nēcazul Sasului, merse după épa Românu-lui. Acum vêđénd Sasul una ca asta, să mânice foc pe Român și pe împărătésă, că nu pierduse în vieța lui nici un proces și acum să piardă,

încă o petrecu până la hotare, în altă trăsură, fiind foarte mâlniți că trebuie să se despartă pentru tot de-a-una de o împărăteasă atât de isteată și de cu minte, apoi frumoasă dómne! — După ce ajung la hotare se coboară toți din căruță și începe a-și lua rămas bun. Decî împăratul o mai întrebă odată: Dar veți nevastă, de cere ceva, că orî-ce 'ți dau, numai iertare cum ți-am mai spus — nu.“

Atunci ea dice: „Înălțate Împărate, iertare nu-ți cer, că nu-s vrednică de ea, dar dîci că-mi dai ce voi putea strînge în brațe?”

— Daă, étă aud și ministrii mei!“

Atunci împărăteasa se repede și cuprinde pe împăratul în brațe dîcînd: „Numai atât 'mî trebuie și nimic mai mult!“

Pacea fu gata. Toți se suiră în trăsuri și se întórseră la palat precum și veniseră, Împăratul și Împărăteasa într'o trăsură veselî povestînd împreună, ér ministrii într'altă trăsură din dĕrĕpt, clătînd din cap și dîcînd „Isteată și pace!“

2108-1902